

**BO‘LAJAK SHUFOKORLARGA TRAUMATOLOGIYA FANINI  
O‘QITUVCHILARIDA KASBIY KO‘NIKMALARNI  
RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUV**

*Mirzayev Aziz Kaxorovich*

*Toshkent davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi*

**Annotatsiya:** Tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida travmatologiya fanini zamonaviy bo‘lajak shufokor o‘qituvchilarida kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirish mazmuni, maqsad va vazifalari ilm-fanni o‘rganish davomida kasbiy ko‘nikmalari yordamida ilm-fan sohasidagi qiziqishlarini bilimlarga tayanish orqali hal qilish mumkin.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda ularning psixologik madaniyati ham inobatga olinishi lozim. A. A. Lejenina tadqiqotida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirishda ularning psixologik madaniyatini rivojlantirish asosiy omil sifatida ilgari surilgan [1].

Bo‘lajak o‘qituvchilarning amaliy, psixologik, metodik, tadqiqotchilik faoliyatlari o‘qituvchining kasbiy ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan boyib bormoqda.

Kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda «Kasbiy kompetentlik» tushunchasining mazmuni va mohiyatini o‘rganish unga nisbatan bir nechta izohlarning mavjudligini ko‘rsatdi. «Kompetentlik» tushunchasi turli fan sohalaridagi olimlar tomonidan qo‘llaniladi. Pedagogik va psixologik adabiyotlarda «kompetentlik» (lot. «competo», ingl. «competens» (competents) – qobiliyat, kompetentli, kompetentlar) tushunchasi shunday talqin etiladi: biror narsani muhokama qilmoq, bilimlarni egallash, biror masala haqida to‘liq ma’lumotga ega bo‘lish, yaxshi ma’lumot berilgan masalalar sohasi, muayyan sohaga tegishli, qobiliyatli, bilimdon va yaxshi o‘zlashtiruvchi [3], biror sohada malakali, bilimdon, hurmatga sazovor shaxs.

P.V. Paydukov «kompetentlik» va «qobiliyat» tushunchalarini o‘zaro solishtirish asosida izohlashga harakat qilgan. Shunday qilib, aksariyat muallif «kompetentlik» deganda xulq-atvor xususiyati, shaxs faolligi shakli, unga mos holda muayyan ko‘nikma va qobiliyatlarning rivojlanganligini tushunadi. Natijada, «kompetentlik» tushunchasi o‘qitish natijalari, o‘zlashtirish natijasi sifatida tushuniladi [4].

Sotsiologiya, psixologiya, didaktika pedagogika sohalarida olib borilgan ilmiy-amaliy izlanishlar bo‘lajak shufokor o‘qituvchilarining kasbiy ko‘nikmalarini rivojlanish bosqichlarini ishlab chiqish imkonini berdi. (3.1-jadval).

Turli murakkab ko‘nikma tarkibiga barcha bilim va malakalar kiradi. Ammo amaliy faoliyat jarayoni xususiyatlariga ko‘ra individual malakalarning nisbiy ahamiyati o‘zgaruvchan bo‘lish imkoniyati mavjud.

**Bilim, ko‘nikma va malakalarni kasbiy ko‘nikmalarga shakllanish bosqichlari**

|  |         |              |                   |                 |
|--|---------|--------------|-------------------|-----------------|
| Ko‘nikma                                 | Malaka  | Bilim        | Oddiy ko‘nikma    | Oddiy malaka    |
| Nazariy bilim                            | Mahorat | Amaliy bilim | Murakkab ko‘nikma | Murakkab malaka |
| <b>Fazoviy vizual 3D obrazlar majmui</b> |         |              |                   |                 |

J.Ravenning fikriga ko‘ra, kompetentlikning asosiy tarkibiy qismlari: muayyan turdagi kompetentlik uchun zarur bo‘lgan motivasiya, qadriyat yo‘nalishlari va ish sifatlari; insonning jamiyat tarkibidagi ahamiyatiga nisbatan his-tuyg‘ulari va munosabati; ijtimoiy munosabatlar va uning tartibi nimani anglatishini tushunish [7] kabilardan iborat. A.K.Markova professionalizm kompepsiyasini ishlab chiqib; bilim, ko‘nikma, holat, shaxsiy xususiyatlar kabi kompetentlik tarkibini belgilaydi. Bunda holat deganda xulq-atvorni belgilovchi munosabatlar tizimi tushuniladi [111].

Ta’limda faoliyatli yondashuvni qo‘llagan holda travmatologiya fanini o‘qituvchisi yuqorida ko‘rsatilgan barcha ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak. Ularni ta’limda faoliyatli yondashuvni amalga oshirishda o‘qituvchining faoliyati nuqtai nazaridan tavsiflaymiz.

**Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. Mamadaliyeva Z.R. Virtual laboratory - information in education a specific factor of the communication system in the form // Eurasian Scientific Herald journal. ISSN:2795-7365, Belgium. SJIF(2023):6.512. Vol.5, 2022. p. 92–95.

<https://www.geniusjournals.org/index.php/esh/article/view/614>

2. Mamadaliyeva Z.R. Methodology for determining the level of bilirubin in the blood in a biochemical analyzer in a Virtual laboratory method // International conference on advance research in humanities, sciences and education. England. 2023. Vol.1, №1. p.20- <https://confrencea.org/index.php/confrenceas/article/view/371>

3. 5. Mamadaliyeva Z.R. Tibbiyot oliy ta’lim muassasalarida localhost dasturi asosida biokimyofanini virtual laboratoriyalardan foydalanib o‘qitish // The role of exact sciences the era of modern development. Nukus. Vol.1 №1, 2023. p. 47-51.

<https://uzresearchers.com/index.php/RESMD/article/view/765/703>

6. Мамадалиева З.Р. Виртуал лаборатория ишларидан ўқув сифатини ошириш элементи сифатида фойдаланиш. // “Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar, nazariy va amaliy strategiyalar tadqiqi” respublika ko‘p tarmoqli, ilmiy konferensiya. Andijan. №9, 2023. -Б. 108-111.

<https://ojs.rmasav.com/index.php/ojs/issue/view/28/45>

7. Mamadaliyeva Z.R. Virtual laboratoriya usilida qonda xolesterin miqdorini biokimyoviy analizatorida aniqlash // “Biologik kimyo fanining zamonaviy tibbiyotdagi o’rni-kecha, bugun va erta” respublika ilmiy-amaliy konferentsiya to’plami. Buxoro, 2022. -b. 113-114.

8. Mamadaliyeva Z.R. Improving the quality of learning through virtual laboratory work use as element // Eurasian Scientific Herald journal. ISSN: 2795-7365, Belgium. SJIF(2023):6.512. Vol.5 2022. p. 84-86.

<https://www.geniusjournals.org/index.php/esh/article/view/612>

9. Мамадалиева З.Р. Тиббиёт олий таълим ташкилотларида биокимё фанини виртуал лабораториялардан фойдаланиб булутли технологияларнинг тарқатиш моделлари методикаси // "Science and Education" scientific journal. ISSN 2181-0842, Toshkent. SJIF(2023):3,848. vol.4 2023. -б. 1227-1233.

<https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/5196>

10. Mamadaliyeva Z.R. Virtual laboratory - information in education a specific factor of the communication system in the form // Eurasian Scientific Herald journal. ISSN:2795-7365, Belgium. SJIF(2023):6.512. Vol.5, 2022. p. 92–95.

<https://www.geniusjournals.org/index.php/esh/article/view/614>